

INTARVJU S OZANOM

1. Često znaš reći da je lutkarstvo filozofija...

Lutkarstvo samo sobom postavlja odnose koji spadaju u domenu filozofije, to jest ontologije. Pitanje bitka. Bez obzira na to događa li se to na razini svijesti ili pak čisto intuitivno, neprestano se krećemo po tankoj liniji koja razdvaja živo i neživo, što je čovjeku uvijek iznova uzbudljivo i tiče ga se u najdubljem smislu riječi. Iz toga slijede izvrnuti i složeni odnosi subjekta i objekta. Postavljanje ovih odnosa pravi je užitek rada u lutkarstvu.

Ako pak u svom radu ovo nismo ni dotakli nego jednostavni zaobišli, onda tu lutkarstva nema. Bez obzira na broj i dopadljivost lutaka koje defiliraju scenom.

2. Koje sve oblike može poprimiti scenska lutka ili bolje rečeno što sve može biti scenska lutka?

Na ovo su pitanje već svi odgovorili. I svi unisono ponavljaju kako lutka može biti sve, i kako je sve lutka. U praksi je to nažalost drugačije, i rijetko se dodaje da to *sve*, to bogatstvo i vidimo. Ja u ovome *sve*, po nekim našim „autoritetima“ ipak idem predaleko. Oni su ipak sigurniji da se bave lutkarstvom samo onda kad na sceni imaju lutku u liku malog čovjeka, pa otuda imamo i lutkarstvo kao malo(-vrijedno), dramsko kazalište. Na drugoj je naravno strani, što se u govoru često zna omaknuti, ono Veliko ili Pravo kazalište.

Kako ja ipak vjerujem da je lutka jest sve, ispada da radim preekskluzivno, preavangardno, jednom riječju i sačuvajbože: *art.* Tako se moje predstave već godinama mogu vidjeti na inozemnim festivalima, ali ne i na PIF-u, budući da one navodno nisu pifovska estetika. A to je priznajem, i točno..

3. Najčešće se pita kako napraviti scensku lutku, ali ne i zašto ju napraviti. Što to scenska lutka izražava, a živi glumac ne može....?

U pravu si, ključ je upravo u ovome: *zašto?*

U svom radu sa studentima (konkretno: Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta), jednaku pažnju poklanjam radioničkom, kao i scenskom rađanju lutke.

Studentima postavljam pitanje po čemu je neka predstava lutkarska? Po tome što u njoj igraju lutke? A zašto igraju baš lutke? Zato što je predstava lutkarska! Svatko bi sam za sebe morao odgovoriti na pitanje zašto poseže za lutkom, te za kojom i kakvom, i po čemu je ona nezamjenjiva. Ovakvo promišljanje trebalo bi biti polazište svakog redateljskog rada, a ono podrazumijeva temeljna znanja o umjetnosti lutkarstva. Ta temeljna znanja stiču se, kao uostalom i u svim ostalim disciplinama - u umjetničkim školama, akademijama.. Sramotno je što mladi budući režiseri koji će postavljati lutkarske predstave nemaju niti jedan sat lutkarske edukacije. Ili se pak smatra da je dostatna edukacija iz dramske umjetnosti. Neshvatljivo i uporno negira se postojanje lutkarstva kao zasebne umjetnosti. Št naravno ne govori o ograničenjima lutke, već to jasno govori o nama.

4. Spominjala si da scenska lutka ne trpi puno teksta...

Točno, lutka mnogo bolje pleše negoli što priča. Ona ne voli psihologiju niti dugačke tirade. (Što čovjek voli.). No, brbljive predstave nisu samo prisutne u vrtićima i školama. One su gotovo pravilo i posvuda ih susrećemo. A razlog je vrlo jednostavan: Ako netko ne zna ama baš ništa o lutkarstvu, ne osjeća ga i zapravo ga i ne treba, tada se on „snalazi“ i priklanja se onome što je naoko slično i njemu poznato, a to je naravno, mehanizam drame. Predstave u kojima su glumci naprosto mehanički zamijenjeni lutkama dominantni su recept. Mogućnosti lutke ne istražuju se i tako ona ostaje mrtva. Niti glumac nema mnogo sretniju sudbinu. Njega pak treba temeljito pokriti, sakriti, zakrabiljiti, kako bi bio još mrtviji od lutke. (Ovakvi estetički nesporazumi zahtijevaju zasebanu analizu.) Nevolja je u tome što spomenuta „strategija“ odnosa ostavlja prazninu. Odrastao, iskren čovjek ne može se prisiliti da ozbiljno shvati takvu predstavu, a dijete će za sebe već pronaći poneku sporednu atrakciju kao što su na primjer songovi ili kostimi...

5. Tu dolazimo do lutkarske pedagogije. ....

Lutkarska pedagogija vrlo je zahtjevna i podrazumijeva više različitih vještina. Sve što ste ikada učili i što znate, možete izravno primijeniti.. Jer lutkarstvo nije jedno i jednoobrazno. To je toliko širok prostor da ga svatko može nastaniti po svojoj mjeri, i obojiti svojim senzibilitetom. Netko će staviti naglasak na tjelesno izražavanje, netko će se više baviti oblikovanjem, nekoga zanima odnos glumca i lutke, nekoga transformacije materijala, a nekog pak oslobađanje, terapija putem lutke...
Mogućnosti su dakle, bogate i raznovrsne, ali motivacija ostaje samo jedna i ona mora ostati jasna: zašto smo se odlučili za lutku, po čemu je ona nezamjenjiva, po čemu specifična. S budnom sviješću o ovim pitanjima, ostajemo u prostoru lutkarstva. Ako iskliznemo iz njega, preostaje nam samo loša imitacija, daleko od kreacije.
Konkretno, početnicima bih uvijek savjetovala da rade etide, a ne cjelovite predstave. To je način da osjete autentičan lutkarski izraz, tako su slobodniji da razviju ono čisto lutkarstvo i ne opterećuju se elementima koji za ovu umjetnost nisu ključni. Zaplitanjem u dramaturške i dramske odnose, igra koju nudi sama lutka, materijal, dramaturgija koja se iz toga rađa, ostaje po strani. U povijesti lutkarstva bilo je mnogo vrhunskih umjetnika koji su se izražavali isključivo malim formama. Lutka je scenska poezija.

6. U kakvom su odnosu Lutkarski studio ZKM-a i Atelier ZKL-a, s obzirom na cjelovitost tvog dosadašnjeg umjetničko-pedagoškog rada.

Atelier Zagrebačkog kazališta lutaka, koji sam osnovala i koji vodim, nastavak je mog dugogodišnjeg rada i istraživanja koji sam započeo još kao voditeljica Lutkarskog studija *Zagrebačkog kazališta mladih*. Studio je prerasao u respektabilni centar lutkarske edukacije i eksperimenta, jedini takav na našim prostorima, još davno prije osnivanja osječke lutkarske akademije. Bogati program popularizacije i profesionalizacije lutkarstva obuhvaćao je rad s djecom i odraslima, sustav najrazličitijih radionica,

predstava, TV-emisija, publicistiku, multimedijskih i ambijentalnih projekata, i drugih akcija. Ostvarila sam suradnju s cijenjenim inozemnim stručnjacima i organizirala razmjene i sustavnu edukaciju. Rad koji sam uhodala u ZKM-u nastavljam s mojim učenicima kojima sam bila mentor.

ZKL-je u mom radu nova stranica. Ovdje i dalje djeluju *Fasade* s kojima sam 2008. napravila predstavu *Nadir*. Radionice edukativne i umjetničke, brojni multimedijski projekti, art-terapija. Kontinuirano radim s krasnom grupom mladih ljudi. Atelier širom otvara vrata svima, i neovisno i dobi i profesiji, veselimo se svakoj novoj energiji.

7. Tvoj rad u ZKL-u ne svodi se samo na rad u okviru Atelier-a?

Nipošto. Upravo je iza nas gostovanje predstave *Draga Tilla Durieux!* na prestižnom lutkarskom festivalu *I lutka je čovjek!* u Varšavi. To je jedan od rijetkih lutkarskih festivala namijenjen upravo odrasloj publici. Krasno iskustvo.

Predstava je plod zanimljive suradnje našeg kazališta i berlinske Hochschule für Schauspielkunst *Ernst Busch*, a rađena po tekstu Slobodana Šnajdera. Ovaj sam projekt radila s ansamblom ZKL-a, izuzetno znatiželjnim i motiviranim, a odgovorna sam za režiju i scenografiju, to jest, ukupnu likovnost predstave. U njemačkoj verziji međutim, potpisala sam dramaturgiju.

8. Novosti izvan Kazališta?

Velika mi je radost što je nedavno u izdanju ULUPUH-a svjetlo dana ugledala knjiga *Teatar objekta*, njemačkog autora i umjetnika Petera Weitznera, koju sam prevela i uredila. To je doista sasvim pionirsko djelo općenito, a napose u našim prostorima, koje tematizira sveprisutniji i donedavno nepoznati kazališni smjer, te implicitno, i lutkarstvo u tom kontekstu. Knjiga sadrži izazovne poticaje za sve poklonike scenske umjetnosti s obje strane rampe, svojevrsni je vodič kroz recentnu intermedijsku produkciju, te ju toplo preporučam.

9. I na kraju, nezaobilazno pitanje o ansamblu *Fasade*, kao tvom umjetničkom кредu.

Ansambl *Fasads* osnovala sam 1993. godine*, s ciljem istraživanja alternativnog teatra koji se u osnovi, razvio iz lutkarskog mišljenja. On uključuje kazalište maske, materijala, objekta; to je filozofično, asocijativno i meditativno kazalište, vrlo osobne i prepoznatljive estetike. *Fasade* su moje shvaćanje teatra, moj umjetnički credo. Svaka predstava ovog ansambla moj je autorski rad u punom smislu te riječi, što znači da sam odgovorna za ideju, režiju, likovnost, pokret, izbor glazbe...pa čak i za plakat. Svaku predstavu unaprijed sam odsanjala, a onda sam ju, kad smo uskladili vibracije unutar ansamba, ponovno odsanjala s drugima. Takvo fino podešavanje instrumenata pravi je dar zajedništva. Bez toga se ne događa ništa.

S *Fasadama* polako pripremam novu predstavu, ali je to još duboko u meni.

*

Članovi prve generacije *Fasada*, koje sam ujedno uvodila u prve korake u lutkarstvu, bili su slijedeći: *Katarina Budak, Lidija Dujić, Debora Hustić, Natalie Murat i Dragica Pehar*. Tijekom svih ovih godina, ansambl se mijenjao i pomlađivao, tako da je kroz njega prošlo nekoliko desetaka članova.